

ضرورت توسعه کارآفرینی زنان و راهکارهای آن

دکتر محمد صالحی^۱

چکیده

تغییر ساختار نیروی کار و ورود زنان به عرصه های مختلف کار و تلاش علاوه بر افزایش مشارکت اجتماعی این قشر از افراد جامعه و کاهش بین سطح مشارکت آنان با مردان موجب تغییر نگرش سیاستگذاران و برنامه ریزان نسبت به ضرورت توسعه کارآفرینی زنان شده است. مواردی نظیر موفقیت زنان در دستیابی به فرصتهای شغلی مناسب، ویژگیهای کار زنان و مشکلات فراروی آنها، لزوم توسعه شغل شایسته برای زنان، ایجاد امنیت و حیثیت انسانی، رعایت حقوق زنان در بازار کار، اشتغال زنان و نقش آنان در خانواده و پرورش نیروی انسانی آینده، وجود فعالیتهای اقتصادی غیر رسمی، عدم نظارت و حمایت قانونی از کار زنان و بالاخره کسب درآمد و مشارکت زنان در گروههای اجتماعی و کارورزی و ارتقاء توانمندی آنها از جمله مسائل مهم در زندگی زنان است که این امر تغییرات ساختاری به دنبال داشته و جامعه را با مسائل متعددی روبرو خواهد ساخت.

کلمات کلیدی: توسعه، کارآفرینی، زنان، راهکارها

مقدمه

مسائلی که کشورهای مختلف در سه دهه گذشته برای فائق آمدن بر مشکلات مختلف اقتصادی و اجتماعی به آن روی آورده اند عبارتند از: توسعه فرهنگ کارآفرینی^۲، انجام حمایت های لازم از کارآفرینان، ارائه آموزشهای مورد نیاز به آنان و انجام تحقیقات و

1- استادیار، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

پژوهشهای لازم در این زمینه، تامل در وضعیت اقتصادی و روند مراحل پیشرفت و توسعه در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه که به موضوع کار آفرینی توجه نموده اند، نشانگر آن است که این کشورها توانسته اند به پیشرفت های چشمگیری در زمینه های مختلف اقتصادی و اجتماعی دست یابند و یا حداقل بحرانهای پیش آمده را به سلامت پشت سر گذاشته و خود را برای بحرانهایی که وقوع آنها را در آینده پیش بینی می کردند مهیا نمایند. از جمله این کشورها می توان به ایالات متحده، کشورهای اتحادیه اروپایی، کشورهای جنوب شرق آسیا، چین، برخی از کشورهای آمریکای لاتین و آفریقایی و اقیانوسیه اشاره کرد. در کشور ما در چند ساله اخیر به موضوع کارآفرینی توجه شده و قبل از آن، به جز چند مورد خاص، تقریباً سابقه ای در زمینه فعالیت در خصوص آن وجود نداشته است. کارآفرینی دارای مفهوم بسیار وسیع و با ارزشی است و منحصر کردن این مفهوم به اشتغال زایی، برداشتی ناصحیح از آن می باشد. اشتغال مترادف کارآفرینی نیست، اما یکی از نتایج مسلم کار آفرینی، اشتغال است و یکی از ابزارهای موثر توسعه اشتغال بویژه وقتی که اساس کار بر استفاده از منابع و فرصتها می باشد، کارآفرینی است. (1)

علاوه بر محدودیتهای مختلفی که پیش روی یک کارآفرین یا ایجاد کنندگان و توسعه دهندگان بنگاه های اقتصادی قرار دارد، زنان و برخی از گروههای جامعه باید بر محدودیتهای دیگری نیز که گهگاه غیر قابل حل هستند، فائق آیند. دلیل این محدودیتهای اغلب وجود تبعیضهای مختلفی است که در سطح عمیقی از رفتارهای فرهنگی حاکم بر جوامع تثبیت شده و در این میان کارآفرینان زن، بزرگترین گروه از جمعیتی را تشکیل می دهند که از چنین اعمال تبعیض آمیز شغلی و تجاری رنج می برند. هر چند این مسائل در مورد گروههای دیگر جامعه، مثل افرادی که دچار اختلالات خاصی هستند، افراد بسیار جوان و افراد کهنسال، اقلیت های مذهبی و قومی و افراد بیگانه و نیز افرادی که بیماری دارند، نیز وجود دارد. اما هنوز مشخص نیست که آیا این افراد توانایی لازم برای ایجاد و توسعه موفقیت آمیز کسب وکار را دارند یا خیر. اما اگر به جای اینکه به توانمندی و کفایت زنان در ایجاد توسعه کسب و کار توجه شود در مورد آنها اعمال تبعیض شود، امری ناگوار و به دور از نگاه کارشناسانه است. بنابراین، این موانع بر جوامعی که پتانسیل مشارکتهای اقتصادی زنان در سطح پایین و ناچیزی قرار دارد، تاثیر منفی خواهد گذاشت. برخی از این

مسائل برای دولت‌ها، گروه‌های زنان و سازمان‌های مختلفی که هدف آنها حفظ و ارتقاء حقوق افراد است و با این تبعیض‌ها مواجه می‌باشند، شناخته شده هستند اما همه افراد در هر وضعیتی که قرار دارند باید از فرصت‌های برابر و یکسان از نظر دسترسی به منابع، مهارت‌ها و دانش استفاده کنند تا قادر باشند حداکثر استفاده از پتانسیل و توان خود را بنمایند. علاوه بر این آنها باید بتوانند در صورت عضویت در سازمان‌های کارفرمایی و کارگری از حمایت‌های لازم برخوردار شوند به طوری که گرایش‌ها و کسب کارهای آنها بتواند ضمن قرارگیری درست در مسیر و سطوح مختلف بورکراسی، تکامل و ارتقاء یابد. (2)

تعاریف کارآفرینی

ژوزف شومپتر در سال 1950 برای اولین بار مقوله کارآفرینی را در نظریه‌های خود به صورت عملی بیان کرد و به عنوان پدر کارآفرینی لقب گرفت او کارآفرینی را فرآیند تخریب خلاق¹ می‌داند بدین معنی که هر گاه محصول یا خدمت جدید، فرآیند جدید تولید، بازار جدید، منبع جدید و یا صنعت جدید ایجاد شود، چرخه شرکت قدیم را از بین می‌برد و پویایی اقتصادی شکل می‌گیرد. واژه Entrepreneur در ادبیات فارسی ابتدا به معنای کارفرما و سپس کارآفرین ترجمه شده که ترجمه خوبی از این واژه نیست. به نظر می‌رسد بهتر بود این واژه به معنای ((ارزش آفرین)) ترجمه می‌شد گرچه ارزش در ادبیات اقتصادی و توسعه غرب، معنایی متفاوت از آنچه که ما در ادبیات دینی و اخلاقی داریم را به ذهن انسان متبادر می‌کند. انسانی که دارای قدرت درک و پیدا کردن خلاء و فرصت‌هاست از طریق پرورش ایده و تبدیل فکر خود به یک محصول و خدمات جدید، در جامعه اقدام به ارزش آفرینی از هیچ می‌کند، ((کارآفرین)) نامیده می‌شود. جفری تیمونز² ((کارآفرین)) را ایجاد کننده یک چیز ارزشمند از هیچ می‌داند. به عبارت دیگر کارآفرین فردی است که دارای ایده نو و جدید است و از طریق فرایند تاسیس و ایجاد یک کسب و کار (شرکت) و قبول مخاطره، محصول یا خدمات جدیدی را به جامعه معرفی می‌کند. (3)

1- Creative Destruction
2- Jeffrey Timmons

ضرورت توسعه کارآفرینی زنان

تحولات و دگرگونیهای نظام اجتماعی اقتصادی عصر حاضر، ناشی از پیشرفتهای شگرف علمی و تکنولوژیک است که به نوبه خود منجر به دیدگاهها، ضرورتها و نیازهای جدیدی شده است. برای پاسخ به این نیازها و همراهی با تحولات و دگرگونیهای مزبور، دیگر نمی توان به روشها و فرآیندهای موجود اکتفا کرد. از این رو تضمین و تداوم حیات و بقای جوامع، نیازمند ارایه راهها و روشهای جدید به منظور مقابله با مشکلات است. به همین خاطر است که نوآوری، ابداع، تولید محصول جدید، فرآیند و روشهای نوپیش از پیش ضرورت می یابد. به منظور استفاده بهینه از تواناییهای زنان و دستیابی به توسعه اقتصادی، سیاستمداران با کمک اقتصاددانان و برنامه ریزان به دنبال ارائه الگویی هستند که نقش کارآفرینی زنان را در توسعه همه جانبه به ویژه توسعه اقتصادی تقویت نمایند. کشورهای پیشرفته صنعتی خیلی سریع توانستند نقش زنان کارآفرین را در توسعه اقتصادی کشف کنند و به دنبال توسعه و ترویج چنین فرهنگی در میان زنان تلاش نموده و در این راستا سیاستهای حمایتی مناسبی را در تقویت ویژگیهای کارآفرینانه و بقای روحیه کارآفرینی در میان زنان اتخاذ نمایند. در واقع امروزه در عرصه جهانی، زنان خلاق، نوآور و مبتکر به عنوان کارآفرینان، منشاء تحولات بزرگی در زمینه های صنعتی، تولیدی و خدماتی شده اند و نقش آنان به عنوان موتور توسعه اقتصادی، قهرمانان ملی و توسعه صنعتی، محرک و مشوق سرمایه گذاری، عامل ایجاد اشتغال، گزینه اصلی انتقال فناوری و عامل رفع خلل و تنگناهای بازار، در جوامع تبیین یافته است. چرخهای توسعه اقتصادی همواره با توسعه کارآفرینی به حرکت در می آیند، از این رو پرورش نیروهای خلاق و نوآور، یکی از مباحث مهم در سطح صنعت، خدمات و دانشگاهها می باشد. امروز همگان دریافته اند جوامعی که بیشتر به فکر متکی بوده اند تا به منابع زیرزمینی، در بلند مدت موفق تر و سرفرازتر بوده اند. منابع زیرزمینی در کشورهای جهان سوم به رغم مزیتهای آن از جمله موانع توسعه یافتگی محسوب شده است، در صورتی که نبود این منابع در برخی از کشورها باعث شده است تا آنها با استفاده از نیروی فکر، خلاقیت و ابتکار و در یک کلمه، کارآفرینی، از جمله کشورهای پیشرو در جهان کنونی شوند. به ویژه در عصر حاضر، که عصر دانایی و خلاقیت و عصر تلفیق اندیشه ها و ابتکارات است، توجه به کارآفرینی در توسعه و پیشرفت کشورها بسیار اهمیت

دارد. کارآفرینی از منابع مهم و پایان ناپذیر جوامع بشری است، منبعی که به توان و خلاقیت انسانها بر می گردد. افزایش میزان توجه سیاستگذاران، دولتمردان و مدیران به این موضوع حساس و ضروری در جامعه در حال رشد ما، زمینه مناسبی برای بروز استعدادهای زنان و دختران کارآفرین را به منظور توسعه اقتصادی کشور فراهم خواهد ساخت که رسیدن به این هدف نیازمند همکاری نزدیک دولت در تدوین سیاستها، خط مشی ها و قوانین، و محافل علمی در ارائه راهکارهای اجرایی برای شناسایی، پرورش و شکوفایی استعدادهای این افراد می باشد تا از این طریق بتوانیم هرچه بهتر و بیشتر از این ذخایر گرانبها و پایان ناپذیر به نحو احسن استفاده نمائیم.

وضعیت کارآفرینی زنان در ایران

متاسفانه در ایران نهاد یا سازمان دولتی مختص کارآفرینی و کارآفرینان زنان وجود ندارد و تنها در برخی وزارتخانه ها و نهادهای دولتی، حمایت های محدودی از خوداشتغالی مشاهده می گردد. این حمایتها به صورت عمومی است و زنان نیز همچون مردان در حد امکان از آن بهره مند می شوند و برنامه ای ویژه برای زنان کارآفرین وجود ندارد که از این حمایتها می توان به طرح خوداشتغالی وزارت کار و امور اجتماعی، کمک های مالی بانک کشاورزی، حمایت ها و کمک های وزارت تعاون اشاره کرد. تنها برنامه های ویژه برای زنان کارآفرین، کمکهای جزیی بانک کشاورزی و حمایت وزارت تعاون از تعاونیهای با 70 درصد عضو زن می باشد که آن هم متاسفانه کارآیی و اثر بخشی لازم را نداشته و به رانت تبدیل شده است. از تعداد و وضعیت زنان کارآفرین نیز متاسفانه آمار و اطلاعات دقیقی وجود ندارد. نهادهای غیر دولتی نیز، که در حول چهار محور عمده فرهنگی-اجتماعی، صنفی-تخصصی، خیریه ای و سیاسی فعالیت می کنند، نتوانسته اند تا کنون نقش اثرگذاری در زمینه گسترش فعالیت های اقتصادی-اجتماعی زنان به ویژه کارآفرینی آنان ایفا نمایند. متاسفانه در زمینه تحقیقات نیز در طفولیت به سر می بریم و تحقیقات پایه ای در زمینه کارآفرینی خصوصاً، کارآفرینی زنان در ایران، بسیار محدود انجام شده است (4).

ویژگی های زنان کارآفرین

1- فرصت شناسی

کارآفرین شخصی است که ارزش فرصت های پیرامون خود را درک می نماید و چیزی را خلق و یا در آن تغییراتی ایجاد می نماید. کرزنر¹ معتقد است کارآفرینی یعنی آگاهی از فرصتهای سودآور و کشف نشده. زمانی که همه مردم

معتقد است کارآفرینی یعنی آگاهی از فرصتهای سودآور و کشف نشده. زمانی که همه مردم محیط اطراف خود را مملو از تناقض، هرج و مرج و نابسامانی می بینند فقط کارآفرین است که می تواند قاطعانه نسبت به موفقیت های محیط عکس العمل مناسب نشان داده و از فرصت ها استفاده کند و یا حتی تهدیدها را به فرصت تبدیل کرده و به نفع خود و جامعه از آن بهره برداری نماید. دیگران ممکن است موقعیت را ببینند، یاد بگیرند و حتی تا اندازه ای تجربه کنند اما فقط کارآفرین از آن به نحو مطلوب استفاده کرده و آنرا تبدیل به یک موقعیت اقتصادی می کند. فرصت شناسی دارای چندین مولفه است که عبارتند از: الف- تیزفهمی، ب- برخورداری از شرم شهودی، ج- توان تصمیم گیری درست با حداقل اطلاعات، د- مثبت اندیشی، و- داشتن انگیزه پیشرفت، ه- تحمل ابهام. ی- توان ریسک پذیری (5,6).

2- توان تصمیم گیری

عوامل بسیاری در موفقیت و شکست یک کسب و کار تاثیر گذار هستند که بیشتر آنها غیر قابل کنترل و ناشناخته هستند. کارآفرین سعی می کند با تصمیمات مناسب و به موقع، عوامل مثبت را افزایش داده و از تاثیر عوامل منفی جلوگیری نماید و برای مشکلات و مسائل غیر قابل پیش بینی راه حل های مناسب ارائه دهد. کارآفرین در هر لحظه ممکن است چند تصمیم بگیرد که بدلیل شرایط مبهمی که وجود دارد این تصمیم ها نقش بسیار زیادی در صعود و نزول کسب و کار کارآفرین ایفا می نماید. شناخت خود، از مهمترین عوامل در تصمیم گیری می باشد. اسمیت در این باره می گوید "همه موضوع به تشخیص این که چه هستیم و واقعاً چه چیزی برایمان مهم است بستگی دارد. با در اختیار داشتن این سطح شناخت از خود، قادر خواهیم بود قدرت تفکر لیزری را در لحظات تصمیم گیری بکار گیریم" (5,6).

3- مثبت اندیشی

نگرش مثبت عبارت است از تجسم اولیه ذهن از نکات مثبتی که ابتدا آن نکات را پرورش می دهیم برخورد مثبت بزرگترین دارائی برای تداوم توانایی های کارآفرینانه است. بسیاری از افراد موفق، هوش و ذکاوتی بسیار بالاتر از دیگران ندارند اما به جایی رسیده اند که ما آنان را " نابغه " می خوانیم. مسلماً ذهن مثبت گرای این افراد. نیروی مغزی آنها را از نیروی مغز دیگران بیشتر نمی کند، بلکه کارآمدتر و در دسترس تر می گرداند (5,6).

4- قاطعیت در کار

یکی از ویژگی های کارآفرین داشتن قاطعیت در کار است. یعنی در پی گیری کار تا حصول نتیجه نهایی دست از کار نمی کشند. هیچ وقت در کارهایشان امروز و فردا نمی کنند، به سرعت تصمیم گیری می کنند، سرعت عمل، موفقیت شان است. قاطعیت در کار را مستلزم داشتن پنج مهارت اساسی می دانند. 1- جهت یابی جدی 2- توانایی انجام کار 3- کنترل اضطراب ها و ترس ها 4 - روابط انسانی خوب در کار 5- هنر مذاکره و گفتگو

5- انگیزه پیشرفت در حد بالا.

همه انسانها دوست دارند پیشرفت کنند. یک فرد عادل همانند یک کارآفرین علاقمند به پیشرفت است. اما تفاوت در سبکهای برخورد با این مقوله و عامل انتظار پاداش موجب ایجاد تفاوت در میزان انگیزه پیشرفت می شود. افراد معمولی پیشرفت در چندین هدف برایشان مطرح می باشد. و به صورت عرضی این اهداف را در کنار هم قرار می دهند. افراد عادی اکثر اوقات توان و انگیزه خود را بین اهداف مورد نظر تقسیم می کنند، یا بصورت متناوب هر از چند گاهی به یکی از اهداف توجه می نمایند. و در مورد اخیر، شخص همیشه در حالتی از اضطراب بسر می برد، زیرا زمانی که به یکی از اهداف مورد نظر توجه می کند، از اهداف دیگر باز می ماند و خود را مقصر می داند و لذا همیشه نگران است. اما یک کارآفرین معمولاً اهداف خود را ترکیب می کند و در قالب یک هدف واحد آنرا پی گیری می کند. و یا اهداف خود را بصورت طولی در امتداد هم قرار می هد، و کاملاً توان و انگیزه خود را برای رسیدن آن اهداف (اهداف متمرکز شده) سرمایه گذاری می کند (5,6).

6- تلاش و پشتکار قوی

کارآفرین با توجه به اعتماد بالایی که به خود دارد، ناکامی‌ها را با بردباری تحمل می‌کند و به سعی و تلاش خود ادامه می‌دهد و تا نتیجه دلخواه را به دست نیاورد دست از تلاش نمی‌کشد. اکثر کارآفرینان رمز موفقیت خود را تلاش و پشتکار قوی می‌دانند. بدون اراده قوی، کارآفرین نمی‌تواند از پس بزرگ‌ترین مشکل که همانا آغاز کار است برآید. خصوصیت ادامه کار بیش از دیگران، انجام کار بیش از حد نیاز، شاخصه‌ای متداول در تمام کارآفرینان موفق و شرکت‌های آنان است. اگر شما ناخودآگاه بیشتر کار کنید، استعداد ارزشمند کارآفرین شدن را دارید (6,5).

7- استقلال طلبی

میل به استقلال، نیروی پیش‌برنده کارآفرینان معاصر است. ناراحتی آنان از سیستم‌های بوروکراسی خشک، همراه با تعهدی بی‌شائبه برای "ایجاد تفاوت" منجر به شخصیتی مستقل می‌شود که کوشش می‌کند تا به شیوه خود به اهداف دست پیدا کند. منظور این است که کارآفرینان همه تصمیمات را باید خود بگیرند بلکه برای اتخاذ تصمیمات مهم، واقعا نیاز به افراد زبردست دارند (6,5).

8- عشق به خویشتن

خویشتن انسان، منشاء تأثیر بر محیط است. برای این تأثیرگذاری ابتدا باید خویشتن خویش را قبول داشته باشیم و به آن عشق بورزیم. این دوست داشتن موجب تثبیت خویشتن به عنوان مرکز و منبع تحولات در فرد می‌شود. دیگر پدیده‌های محیطی بر اساس میزان دوری و نزدیکی به این منبع تحت تأثیر قرار می‌گیرند. یکی از این پدیده‌ها شغل و حرفه فرد می‌باشد. زمانی که حرفه فرد در دایره وجودی او قرار می‌گیرد، با منبع لایزال خلاقیت ارتباط برقرار می‌کند و کارآفرینی رخ می‌دهد (6,5).

9- تحمل شکست و ناکامی

یکی از مهم ترین عواملی که افراد را از دست یابی به آن چه که به راستی برایشان مهم است باز می‌دارد، ترس از شکست است نه حتی خود شکست. تنها کسانی به موفقیت‌های بزرگ دست می‌یابند که شهادت شکست‌های بزرگ را داشته باشند. پذیرش یک شکست و قد خم نکردن در مقابل شکست و سرپا ایستادن و ادامه فعالیت جهت رسیدن به موفقیت ولو با سبک و شیوه‌ای دیگر از ویژگی‌های افراد کارآفرین است، وقتی زندگی یک کارآفرین را بررسی می‌کنید تاریخچه‌ای از شکست‌ها و ناکامی‌ها در پشت سر دارد، اما هیچگاه ناامید نشده است و در واقع قانون شکست را از قوانین جاری بازی می‌داند و خیلی راحت با آن کنار می‌آید. به عقیده وینستون چرچیل¹ موفقیت یعنی از شکستی به شکستی دیگر رسیدن بدون این که از اشتیاق کاسته شود. در زندگی کارآفرینانه شکست مفهومی به جز " موقعیتی برای آموختن " تصویر ناقصی از واقعیت " ابهامی که در هدف وجود دارد " و " واقعه‌ای است که هنوز فواید آن تبدیل به سود نشده است " ندارد. این توانایی نیز یکی از مولفه‌های تشخیص و درک فرصت‌ها است. بسیاری از افراد ممکن است یک فرصت را ببینند اما به جهت تهدیدی که در دل نهفته است و ترس از شکست هیچگاه به دنبال آن فرصت نروند(6,5).

10- برخورداری از هوش هیجانی بالا

وی سینگر¹ هوش هیجانی را هوش به کارگیری عاطفه و احساس در جهت هدایت رفتار، افکار، ارتباط موثر با همکاران، سرپرستان، مشتریان، و استفاده از زهان در چگونگی انجام دادن کار برای ارتقای نتایج تعریف می‌کند. کارآفرین در طول فرایند کارآفرینی با تضادهای هیجانی فراوانی روبرو می‌شود از یک سو اشتیاق و از سوی دیگر عجز و ناکامی و اضطراب چنانچه فرد از لحاظ خودآگاهی هیجانی قوی نباشد نمی‌تواند منابع اشتیاق و یا عجز ناکامی را شناسایی نماید. در نتیجه احتمال موفقیت او بسیار کم می‌شود. از سوی دیگر فردی که از خودآگاهی هیجانی بالایی برخوردار باشد و شناسایی منابع اشتیاق و تجزیه و تحلیل عوامل آن، آنرا همانند یک نیروی جلو برنده به خدمت می‌گیرد و منابع اضطراب و ناکامی را از قبل شناسایی و با برنامه ریزی نقش این عوامل را کاهش می‌دهد

برناتد کراس و آنتونی تراوگلیون^۲ با انتخاب یک گروه 5 نفری از کارآفرینان مشهور استرالیا به تحقیق در رابطه با کارآفرینی و هوش هیجانی پرداخته اند. نتیج تحقیق فوق بیانگر میزان بالای از هوش هیجانی در میان کارآفرینان گروه تحقیق بوده است. همچنین مقصودی طی تحقیقی در رابطه با هوش هیجانی و کارآفرینی به این نتیجه دست پیدا کرد که کارآفرینان گروه تحقیق وی در مقایسه با افراد عادی مورد تحقیق از هوش هیجانی بالاتری برخوردار بودند (6,5).

راهکارهای کارآفرینی زنان

- تقویت انگیزه کارآفرینی در زنان و دختران دانشگاهی
- ترویج فرهنگ کارآفرینی در میان زنان و دختران خصوصاً دانشگاهیان
- ارائه آموزشهای تخصصی و کاربردی در زمینه کارآفرینی
- پرورش خلاقیت از دوران کودکی
- معرفی الگوهای موفق زنان کارآفرین
- تقویت تشکلهای زنان کارآفرین
- ایجاد مراکز رشد کارآفرینی زنان
- اعطای تسهیلات مناسب به صاحبان ایده های خلاق در حمایت از زنان کارآفرین
- حمایت از زنان کارآفرین در مرحله راه اندازی کسب و کار
- معرفی فرصتهای کارآفرینی زنان خصوصاً در دانشگاهها
- اصلاح سیاستها و قوانین موجود در جهت حمایت از کارآفرینی زنان
- تدوین سیاستهای جدید در حمایت از زنان کارآفرین (7,8).

2-Weisinger

¹ Bernadette Cross & Anthony Travaglione

نتیجه گیری

ایجاد تفکر کارآفرینی و ورود به کسب و کار در میان بانوان کشور، خصوصاً دانش آموختگان دانشگاهی که با توجه به دانش و مهارتی که در رشته تخصصی دانشگاهی خود فرا گرفته و امکان ایجاد کسب و کار به صورت فردی و یا گروهی در رشته تخصصی خود را دارند، باعث می شود که آنها با بهره گیری از استعدادهای بالقوه خود، افرادی خلاق، نوآور و کارآفرین شوند و خود را باور نمایند که این خودباوری نه تنها منجر به تسلط و موفقیت آنان در زندگی شخصی شان می شود، بلکه بسیاری از ناهنجاری های فکری و روانی که امروز با آن دست به گریبان هستند را کاهش داده و آنان را به جایگاه واقعی خود برساند. کارآفرینی به نوبه خود فرآیند پیچیده ای است که عوامل متعدد شخصیتی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و ... در آن تاثیر گذار می باشد و شاید همین پیچیدگی و ناهمواری توجیه کننده میزان قابل تامل عدم موفقیت بانوان در کارآفرینی و اساساً عدم ورود ایشان به فعالیتهای کارآفرینانه باشد. از این رو شناسایی عوامل موثر در فرایند راه اندازی یک فعالیت کارآفرینانه و شناخت ویژگیهای زنان کارآفرین از اهمیت ویژه ای برخوردار است (8).

منابع

- 1- سالمی، محمد. موانع و راه های توسعه کارآفرینی دانش آموختگان فنی و حرفه ای از نگاه پژوهش، رویش فصلنامه تخصصی اشتغال و کارآفرینی، 1385، سال پنجم شماره 17-16.
- 2- هاشمی نژاد، اشرف السادات. گسترش کارآفرینی زنان، رویش فصلنامه تخصصی اشتغال و کارآفرینی، 1384، سال سوم، شماره 12.
- 3- صالحی، محمد. مقدمه ای بر کارآفرینی، انتشارات مهر النبی، چاپ اول، 1385.
- 4- آراستی، زهرا. توسعه کارآفرینی زنان و دختران دانشگاهی، رویش فصلنامه تخصصی اشتغال و کارآفرینی، 1383، سال سوم، شماره 9-8.
- 5- آقاجانی، حسنعلی. کارآفرینی، مفاهیم، نظریات و ضرورت وجودی، رویش فصلنامه تخصصی اشتغال و کارآفرینی، 1384، سال سوم، شماره 11.

- 6- هادیزاده مقدم، اکرم. رحیمی فیل آبادی، فرج الله. کارآفرینی سازمانی، انتشارات جانان، چاپ اول، 1384.
- 7- ظهیری، منصور. توسعه کارآفرینی در دانشگاههای علوم پزشکی، رویش فصلنامه تخصصی اشتغال و کارآفرینی، 1386، سال پنجم شماره 16-17.
- 8- ترابی مهربانی، مهدی. ضرورت توانمند سازی دانشجویان در دوران تحصیل، رویش فصلنامه تخصصی اشتغال و کارآفرینی، 1385، سال چهارم، شماره 14.

Archive of SID